РЭЗАЛЮЦЫЯ ДЭМАКРАТЫЧНЫХ СІЛ БЕЛАРУСІ
да Канферэнцыі «Новая Беларусь» 2026

АБ СУПРАЦЬДЗЕЯННІ ТРАНСНАЦЫЯНАЛЬНЫМ РЭПРЭСІЯМ І АБАРОНЕ БЕЛАРУСАЎ ЗА МЯЖОЙ

8–9 жніўня, Варшава

Мы, прадстаўнікі і прадстаўніцы дэмакратычных сіл Беларусі,

кіруючыся Усеагульнай дэкларацыяй правоў чалавека, Міжнародным пактам аб грамадзянскіх і палітычных правах, Міжнародным пактам аб эканамічных, сацыяльных і культурных правах, Канвенцыяй супраць катаванняў і Канвенцыяй аб статусе ўцекачоў;

прымаючы да ўвагі, што пасля 2020 года транснацыянальныя рэпрэсіі рэжыму Лукашэнкі супраць людзей і арганізацый за межамі Беларусі набылі ўстойлівы і сістэмны характар;

разумеючы пад транснацыянальнымі рэпрэсіямі дзеянні органаў і службовых асоб рэжыму Лукашэнкі, а таксама асоб і структур, якія дзейнічаюць па іх даручэнні, пры іх садзейнічанні, пад іх кантролем або ў каардынацыі з імі, якія здзяйсняюцца за межамі Беларусі або здзяйсняюцца ў Беларусі, але скіраваныя на ўздзеянне на людзей і арганізацыі за мяжой з мэтай іх запалохвання, пакарання, прымусу, ізаляцыі, перашкаджання законнай дзейнасці або прымусовага вяртання людзей у Беларусь;

канстатуючы, што задакументаваныя выпадкі і практыкі ўключаюць прамое сілавое ўздзеянне, завочны крымінальны пераслед і завочныя прысуды, выкарыстанне экстрадыцыйных і міжнародных вышуковых механізмаў у палітычна матываваных мэтах, пашпартныя і консульскія абмежаванні, ціск на сваякоў і маёмасны ціск, лічбавы пераслед, выкарыстанне схаванага назірання, збору інфармацыі і спроб вярбоўкі для запалохвання, шантажу або прымусу, а таксама прымусовую высылку вызваленых палітвязняў за межы Беларусі без іх свабоднай і інфармаванай згоды;

адзначаючы, што рэпрэсіўныя меры, якія прымяняюцца на тэрыторыі Беларусі, уключаючыператрусы і допыты сваякоў, крымінальны пераслед, маёмасны ціск і стварэнне перашкод у атрыманні або выкарыстанні дакументаў, выкарыстоўваюцца для ўздзеяння на беларусаў і беларускія арганізацыі за мяжой;

выказваючы асаблівую занепакоенасць тым, што законнае навучанне, выкладанне і аплата адукацыйных паслуг за мяжой выкарыстоўваюцца ў якасці падставы для ціску, у прыватнасці ў выпадку Еўрапейскага гуманітарнага ўніверсітэта, што павышае ўразлівасць студэнтаў, выпускнікоў, выкладчыкаў і супрацоўнікаў універсітэта, іх сваякоў і асоб, якія аплачваюць навучанне;

прызнаючы асаблівую ўразлівасць палітыкаў, грамадскіх актывістаў, журналістаў, праваабаронцаў, валанцёраў, студэнтаў і выкладчыкаў, арганізатараў дыяспаральных супольнасцяў, вызваленых і прымусова высланых палітвязняў, іх сваякоў, а таксама беларусаў за мяжой, якія не ўдзельнічаюць у публічнай дзейнасці;

падкрэсліваючы, што сістэмы Інтэрпола, экстрадыцыі, міграцыі і міжнароднага прававога супрацоўніцтва не павінны выкарыстоўвацца для палітычна матываванага пераследу;

адзначаючы, што пэўныя дзеянні транснацыянальных рэпрэсій, якія ажыццяўляюцца прадстаўнікамі рэжыму Лукашэнкі, складаюць асобныя элементы злачынстваў супраць чалавечнасці, учыненыя ў трансгранічным кантэксце;

вітаючы рашэнне Офіса Пракурора Міжнароднага крымінальнага суда распачаць расследаванне сітуацыі, перададзенай Урадам Літоўскай Рэспублікі, якое ахоплівае такія злачынствы супраць чалавечнасці, як дэпартацыя і пераслед шляхам дэпартацыі любой ідэнтыфікаванай групы або супольнасці па палітычных матывах, меркавана ўчыненыя беларускімі ўладамі трансгранічна;

прымаем гэтую рэзалюцыю:

1. Рашуча асуджаем транснацыянальныя рэпрэсіі рэжыму Лукашэнкі як працяг палітычнага пераследу за межамі Беларусі і як пагрозу бяспецы грамадзянаў Беларусі і дзяржаў, якія іх прымаюць.
2. Канстатуем, што гэтыя практыкі пагражаюць праву на свабоду і асабістую бяспеку, ствараюць рызыку адвольнага пазбаўлення волі, катаванняў і жорсткага абыходжання пры вяртанні ў Беларусь, абмяжоўваюць свабоду перамяшчэння, уключаючы магчымасць пакідаць краіну і вяртацца ў яе, а таксама права на адукацыю і акадэмічную свабоду, права на прыватнае і сямейнае жыццё, свабоду выказвання меркаванняў і свабоду аб’яднанняў, а таксама доступ да працы, аховы здароўя і сацыяльнай абароны.
3. Падкрэсліваем, што законнае навучанне, законная праца і законныя ахвяраванні, грамадская і палітычная дзейнасць за мяжой, а таксама сваяцкія сувязі не павінны служыць падставай для пераследу, абмежавання правоў або іншых формаў ціску.
4. Выказваем салідарнасць з усімі пацярпелымі ад транснацыянальных рэпрэсій, а таксама з арганізацыямі, універсітэтамі, праваабаронцамі, адвакатамі і супольнасцямі, якія прымаюць пацярпелых, усімі, хто забяспечвае ім абарону і падтрымку.
5. Разглядаем расследаванне Офіса Пракурора Міжнароднага крымінальнага суда, якое ахоплівае меркаваныя злачынствы супраць чалавечнасці, здзейсненыя прадстаўнікамі рэжыму Лукашэнкі, як ключавы міжнародны механізм прыцягнення да адказнасці за транснацыянальныя рэпрэсіі.

ПАТРАБУЕМ АД РЭЖЫМУ ЛУКАШЭНКІ

- неадкладна спыніць усе формы транснацыянальных рэпрэсій супраць людзей і арганізацый за межамі Беларусі, уключаючы пагрозы, пераслед, прымус і іншыя формы ціску, а таксама выкарыстанне схаванага назірання, збору інфармацыі і спроб вярбоўкі для запалохвання, шантажу, прымусу або пераследу;
- спыніць завочны крымінальны пераслед па палітычных матывах, адклікаць палітычна матываваныя экстрадыцыйныя запыты і запыты аб міжнародным вышуку, а таксама скасаваць рашэнні, прынятыя па такіх справах;
- спыніць ціск на сваякоў, маёмасны ціск і пераслед за навучанне, выкладанне, працу, ахвяраванні, атрыманне дапамогі і ўдзел у грамадскіх мерапрыемствах за межамі Беларусі, якія ажыццяўляюцца на законных падставах; скасаваць рашэнні і практыкі, якія крыміналізуюць такую дзейнасць;
- аднавіць паўнавартаснае консульскае абслугоўванне, спыніць выняцце пашпартоў і прызнанне іх несапраўднымі па палітычных матывах, а таксама іншыя практыкі, якія пакідаюць людзей без дзейсных дакументаў або вымушаюць іх вяртацца ў Беларусь ва ўмовах, якія пагражаюць іх бяспецы;
- спыніць прымусовую высылку палітвязняў пасля вызвалення; вызваленне не павінна ставіцца ў залежнасць ад згоды пакінуць Беларусь, а вызваленым неабходна забяспечыць рэальны выбар месца жыхарства, доступ да адваката, дакументаў, медыцынскай дапамогі і сувязі з сям’ёй.

ЗАКЛІКАЕМ ДЗЯРЖАВЫ, ЯКІЯ ПРЫМАЮЦЬ БЕЛАРУСАЎ

- забяспечваць эфектыўную абарону беларусаў на сваёй тэрыторыі ад транснацыянальных рэпрэсій і не дапускаць, каб дзеянні рэжыму Лукашэнкі прыводзілі да дадатковага абмежавання іх правоў, прававога статусу або ўдзелу ў грамадскім і палітычным жыцці;
- не дапускаць выдачы, дэпартацыі або іншага вяртання ў Беларусь з-за рызыкі прымянення катаванняў, жорсткага абыходжання або палітычна матываванага пераследу і праводзіць індывідуальную ацэнку ўсіх істотных абставін, уключаючы наяўнасць завочных крымінальных спраў і палітычна матываваных рашэнняў, публічную і прафесійную дзейнасць, навучанне або працу ў арганізацыях, якія пераследуюцца рэжымам, ахвяраванні і рызыкі для сваякоў у Беларусі;
- старанна правяраць запыты рэжыму Лукашэнкі ў рамках механізмаў Інтэрпола, экстрадыцыі, міжнароднай прававой дапамогі і міграцыйных працэдур і не разглядаць рашэнні яго органаў як дастатковы доказ таго, што абвінавачанне не мае палітычнага характару, або абгрунтаванасці крымінальнага пераследу;
- выдаваць альтэрнатыўныя дакументы, забяспечваць устойлівы прававы статус і доступ да базавых паслуг людзям, якія не могуць бяспечна звяртацца ў консульскія ўстановы Беларусі або вяртацца ў Беларусь; забяспечваць прымусова высланым асобам доступ да часовага жылля, медыцынскай і псіхасацыяльнай дапамогі, рынку працы і працэдур уз’яднання сям’і;
- падтрымліваць бесперапыннасць адукацыі, бяспечны выезд, атрыманне віз, а таксама аказваць юрыдычную і псіхалагічную дапамогу студэнтам, выпускнікам,

выкладчыкам і супрацоўнікам, якія зазналі ціск у сувязі з навучаннем або працай у замежных адукацыйных установах;

- аператыўна правяраць і, пры наяўнасці падстаў, расследаваць паведамленні пра пагрозы, незаконнае назіранне, спробы прымусовай вярбоўкі, шантаж, правакацыі і гвалт у дачыненні да грамадзянаў Беларусі, беларускіх супольнасцяў і арганізацый; ствараць зразумелыя і бяспечныя каналы для паведамлення аб такіх выпадках;
- прымяняць пратаколы па зніжэнні рызык для сваякоў, якія застаюцца ў Беларусі, і не раскрываць сенсітыўныя даныя без інфармаванай згоды пацярпелых і папярэдняй ацэнкі магчымых наступстваў;
- падтрымліваць расследаванне Пракурора Міжнароднага крымінальнага суда па сітуацыі, перададзенай Літоўскай Рэспублікай, у тым ліку шляхам перадачы Суду адпаведнай інфармацыі і доказаў, забеспячэння бяспечнага ўдзелу пацярпелых і сведак, якія знаходзяцца на іх тэрыторыі, а дзяржавам — удзельніцам Рымскага статута — таксама разгледзець магчымасць перадачы ў адпаведнасці з яго артыкулам 14 інфармацыі аб звязаных з гэтай сітуацыяй меркаваных злачынствах, учыненых на іх тэрыторыі або іншым чынам падпадаючых пад юрысдыкцыю Суда.

ЗАКЛІКАЕМ ЕЎРАПЕЙСКІ САЮЗ, РАДУ ЕЎРОПЫ, ААН І ІНШЫХ МІЖНАРОДНЫХ ПАРТНЁРАЎ

- узгадніць устойлівыя працэдуры міждзяржаўнага абмену інфармацыяй і рэагавання на транснацыянальныя рэпрэсіі, уключаючы рызыкі, звязаныя з дакументамі, консульскім абслугоўваннем, адукацыяй, экстрадыцыяй і лічбавай бяспекай;
- падтрымліваць сумяшчальныя і абароненыя сістэмы дакументавання, а таксама абмен абязлічанай інфармацыяй пры захаванні прынцыпаў мінімізацыі даных, размежавання доступу, інфармаванай згоды і папярэдняй ацэнкі рызыкі для пацярпелых і іх сваякоў;
- прымяняць мэтавыя абмежавальныя меры да асоб і структур, датычнасць якіх устаноўлена кампетэнтнымі органамі або пацвярджаецца сукупнасцю дакладных звестак, якія паддаюцца праверцы, а таксама садзейнічаць рэалізацыі нацыянальных і міжнародных механізмаў прыцягнення да адказнасці ў межах іх мандатаў;
- падтрымліваць незалежныя беларускія медыя, праваабарончыя арганізацыі, фонды дапамогі, універсітэты і ініцыятывы дыяспары, якія выяўляюць выпадкі транснацыянальных рэпрэсій, кансультуюць пацярпелых і забяспечваюць практычную абарону;
- аказаць палітычную, экспертную і фінансавую падтрымку расследаванню Міжнароднага крымінальнага суда па сітуацыі, перададзенай Літоўскай Рэспублікай, і садзейнічаць супрацоўніцтву дзяржаў з Судом.

ДАРУЧАЕМ ІНСТЫТУТАМ БЕЛАРУСКІХ ДЭМАКРАТЫЧНЫХ СІЛ

- на працягу шасці месяцаў вызначыць упаўнаважаны каардынацыйны орган па супрацьдзеянні транснацыянальным рэпрэсіям з удзелам праваабарончых, дыяспаральных, адукацыйных і экспертных арганізацый;

- распрацаваць адзіны бяспечны пратакол прыёму паведамленняў, дакументавання выпадкаў, перанакіравання па юрыдычную дапамогу, дапамогу ў атрыманні і афармленні дакументаў, медыцынскую і псіхалагічную дапамогу, а таксама інфармавання дзяржаў, якія прымаюць беларусаў; прадугледзець мінімізацыю збіраемых даных, размежаванне доступу і магчымасць абязлічанага звароту;
- уключаць абарону ад прымусовай высылкі, рэальны выбар месца жыхарства, доступ да дакументаў і адваката, а таксама магчымасць падтрымліваць сувязь з сям’ёй ва ўсе перамовы і дамоўленасці аб вызваленні палітвязняў;
- штогод ацэньваць выкананне гэтай рэзалюцыі і не пазней чым да пачатку чарговай Канферэнцыі публічна прадстаўляць абязлічаны агляд выяўленых формаў транснацыянальных рэпрэсій, прынятых мер абароны і нявырашаных праблем у забеспячэнні бяспекі і правоў пацярпелых.

Палітычна матываваны пераслед беларусаў не павінен працягвацца ні ўнутры, ні за межамі краіны або заставацца без адказу. Абарона пацярпелых, прадухіленне новых выпадкаў і прыцягненне датычных асоб да адказнасці з’яўляюцца неад’емнай часткай абароны правоў чалавека і пабудовы свабоднай, дэмакратычнай і прававой Беларусі.

Офіс Святланы Ціханоўскай,
Аб’яднаны Пераходны Кабінет,
Каардынацыйная Рада,
Платформа палітычных партый